

Петрунь Василь,
*студент магістратури спеціальності «Країнознавство»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: докт.іст.наук, проф І.Я. Тодоров*

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОМПАНІЇ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

У статті досліджується розвиток Транснаціональних компаній та їхній вплив на міжнародні відносини. Історична еволюція ТНК з важливими етапами в їх розвитку, визначення, поняття, концепція і зміна їх сфер потужності та впливу на країни, міжнародні організації та міжнародні відносини. Також розглядається значення ТНК в контексті прав людини.

Ключові слова: глобалізація, права людини, транснаціональні корпорації (ТНК), впливи ТНК, міжнародні відносини.

Постановка проблеми. Вплив міжнародних корпорацій на міжнародні відносини та права людини – тема актуальна, зокрема у світлі сучасних глобалізаційних процесів. Основними чинниками, що обумовили дослідження впливу ТНК на міжнародні відносини, є: суверенні первинні суб'єкти міжнародних відносин фактично не можуть не рахуватися з ТНК; сучасні міжнародні відносини вимагають чіткого розуміння ролі окремих акторів на міжнародній арені; взаємний вплив держав та міжнародних компаній обумовлює стан прав людини, міжнародного бізнесу і міжнародної політики.

Наукові дослідження. Дослідженням різних аспектів діяльності ТНК в системі міжнародних відносин, зокрема їхнім впливом на права людини займалися багато науковців. Серед них Е. Коксал, С. Дутка, С. Ратнер, С. Якубовський, А. Чендлер, Дж. Моделскі, Я. Дуннінг, І. Гайдуцький, В. Рокочучи, О. Рогач, О. Шкурупій, Н. Безрукова, О. Адинцев, С. Гимер, В. Самофалов, М. Кочетков та інші.

Виклад основного матеріалу. Транснаціональна корпорація — це корпорація, що здійснює виробництво та надання послуг на основі прямих іноземних інвестицій, має прямий контроль над своїми закордонними філіями. ТНК тотожне поняттю міжнародної компанії. Вони здійснюють або контролюють виробництво товарів та послуг поза межами країни базування, створюючи в різних країнах свої філії, які функціонують відповідно до глобальної стратегії материнської компанії. Отже, «міжнародний вимір» ТНК визначається тією роллю, яку займають зарубіжні операції у всіх аспектах економічного життя цих компаній [5].

Міжнародні компанії стають досить активними гравцями в міжнародних відносинах, зокрема стосовно прав людини. В ХХ ст. ТНК вирости і розвинулись у великому масштабі, вони становлять частину нашого повсякденного життя. Від мобільних телефонів до косметичної продукції, яку ми використовуємо, від машин до пального, яке підтримує їх на ходу, від персональних комп'ютерів до програм, які містяться на жорсткому диску, навіть від кофе, яке ми п'ємо, до їжі швидкого харчування тощо. Отже, більшість товарів, які ми використовуємо, є продукцією ТНК. Їхня присутність і важливість в нашому житті є незаперечним фактом, але вони також мають суттєвий вплив і на макрорівні.

Сьогодні ТНК діють як потужні економічні та політичні міжнародні актори. Їхня важливість продовжує інтенсивно зростати[4].

Історично склалося так, що ТНК мають чинити вплив на політичні і економічні відносини між країнами. Розміри їхньої комерційної діяльності вимагають не тільки економічної потужності, але й впливу на політику, маніпуляції державними справами і відносинами. ТНК становляться центрами, які можуть реально впливати на міжнародні організації, країни, відносини між ними і внутрішню політику своїх власних країн [2].

Протягом тривалого часу правозахисний рух зосереджувався на порушеннях прав людини з боку держави. І, дійсно, саме держава була і залишається найбільшим порушником прав людини. Проте в останні два-три десятиліття відбувається переорієнтація правозахисного руху з уваги виключно до держав на увагу до транснаціональних корпорацій [3].

Висновки. Отже, серед критичних зауважень до міжнародних корпорацій є питання щодо прав людини. Корпорації, що працюють в країнах з більш високими рівнями мінімальної заробітної плати та більш ефективним державним і громадським моніторингом питань прав людини, переносять власне виробництво за кордон. Бідні держави зацікавлені в надходженні іноземних інвестицій. Для цього вони можуть давати обіцянки щодо гарантій менш суворих правил, що стосуються практики діяльності ТНК. Крім того, шляхом переміщення виробництва в місця з низькою вартістю робочої сили ТНК збільшують власні прибутки.

Таким чином, деякі держави реально конкурують щодо забезпечення більш сприятливих умов для діяльності ТНК. На жаль, це відбувається за рахунок прав людини і навколишнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Globalization, Transnational Corporations and Human Rights – A New Paradigm. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ilr/article/view/21661>
2. Multinational Corporations – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://internationalrelations.org/multinational-corporations/>
3. Ratner, S.R. (2001). Corporations and Human Rights: A Theory of Legal Responsibility. The Yale Law Journal, Том 111, 446с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yalelawjournal.org/article/corporations-and-human-rights-a-theory-of-legal-responsibility>
4. The impact of multination corporations on international relation by Evren K?KSAL – [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=AF50951F32E856AF9B5DF084360711DA?doi=10.1.1.633.5124&rep=rep1&type=pdf>
5. Транснаціональна корпорація – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Транснаціональна_корпорації

Petrun Vasyl. TRANSNATIONAL CORPORATIONS AND HUMAN RIGHTS

This article analyzes the development of Multinational Corporations and their changing position and effects on International Relations. The historical evolution of multinationals with important historical milestones in their development, the definition, the concepts and their changing power capabilities and effects on nation states, international organizations and international relations. This article addresses the significance of the transnational corporation, the role of the transnational corporation in the context of human rights.

Keywords: globalization, human rights, Multinational Corporations (MNCs) or Transnational Corporations (TNCs), impact on a nation's foreign policy, international relation.